

Palmolie Cruciaal jaar voor duurzame palmolie

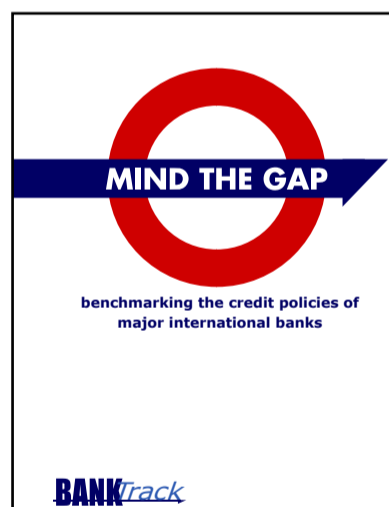
In november lanceerde de **Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO)**, waarin bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties zijn vertegenwoordigd, een certificeringssysteem voor duurzame palmolie: geproduceerd op plantages waarvoor geen waardevolle bossen hoeven te wijken en die de rechten van lokale gemeenschappen respecteren. Een hoopgevende ontwikkeling, maar dan zal de RSPO wel daadkrachtig moeten optreden als zijn leden zich niet aan de certificeringsnormen houden. In juli publiceerde Milieudefensie met lokale Indonesische organisaties een onderzoek naar het Singaporese bedrijf Wilmar - de grootste palmoliehandelaar ter wereld. Daaruit bleek dat Wilmar in Indonesië verantwoordelijk is voor de illegale kap van bossen, illegale productie van palmolie en conflicten met lokale gemeenschappen. Uit onderzoek van Profundo

voor Milieudefensie bleek dat Wilmar palmolie levert aan Unilever en sterke financiële relaties heeft met de Rabobank. Hoe de RSPO, waar Unilever en Rabobank nauw bij betrokken zijn, met deze zaak omgaat is nu van cruciaal belang. Om verdere financiering van niet-duurzame plantages te voorkomen, presenteerde Profundo met WWF International op de RSPO-jaarvergadering in Kuala Lumpur een gedetailleerd handboek voor banken, ontwikkeld met steun van de Stichting DOEN. Met alle buitenlandse en Indonesische banken die in Indonesië actief zijn en de Indonesische bancaire toezichthouder zijn gesprekken gaande om dit handboek in te voeren. Zo kan bereikt worden dat oliepalmplantages die mens en milieu bedreigen geen externe financiering meer kunnen aantrekken en dat voor alle banken op dit punt een *level playing field* ontstaat.

Banken en duurzaamheid De kloof tussen woorden en daden

De mondiale banksector boekt vooruitgang bij het ontwikkelen van een kredietbeleid dat rekening houdt met sociale-, milieu- en mensenrechtenfactoren bij het verstrekken van financieringen aan bedrijven en overheden.

Maar het gaat langzaam: een aantal banken ontwikkelt een redelijk tot goed beleid ten aanzien van verschillende thema's en sectoren, maar veel andere banken blijven ver achter. Bovendien gaapt er bij alle banken nog steeds een zorgwekkende kloof tussen het beleid op papier en de alledaagse praktijk van de kredietverstrekking. Dat was de conclusie van een in december gepubliceerde vergelijking van het kredietbeleid van 45 van de grootste banken in de wereld, die Profundo uitvoerde voor het internationale NGO-netwerk BankTrack. De inhoud van het beleid van deze banken ten aanzien van 7 gevoelige sectoren - landbouw, wapens, bosbouw, visserij, olie & gas, mijnbouw en stuwdammen - en 7 cruciale thema's - biodiversiteit, klimaatverandering, giftige stoffen, arbeid, mensenrechten, rechten van inheemse groepen en belastingen - werd

gedetailleerd vergeleken met bestaande internationale regelgeving en normen: internationale verdragen en conventies, richtlijnen opgesteld in overleg tussen alle belanghebbenden, etc.

Ook vergelijkt het rapport *Mind the Gap* of de banken transparant zijn over hun kredietbeleid en of ze bereid zijn daarover verantwoording af te leggen. En tenslotte bespreekt het rapport dertig recente gevallen van bedrijfsfinancieringen, waar minstens een van de 45 banken bij betrokken was. Het gaat daarbij om mijnen, pijpleidingen, wapenfabrikanten, oliepalmplantages, stuwdammen, pulpfabrieken en andere controversiële projecten en bedrijven, die serieuze twijfels oproepen over de grondigheid waarmee banken hun beleid in de praktijk uitvoeren. En dat is waar het volgens BankTrack om gaat: veranderingen in het financieringsbeleid van banken moeten in de praktijk tot meer duurzame keuzes leiden.

Jaarverslag 2007

Profundo is een economisch onderzoeksbureau dat grondstofketens, financiële instellingen en MVO-thema's analyseert. We werken voornamelijk voor milieu-, mensenrechten- en ontwikkelingsorganisaties in binnen- en buitenland, die we helpen om financiële- en handelsrelaties te doorgronden, om maatschappelijk onverantwoord ondernemingsgedrag te documenteren en om mogelijkheden voor verduurzaming te identificeren. Vanuit een sterke betrokkenheid bij de doelstellingen van onze opdrachtgevers denken we mee over hun strategische keuzes en leveren we duidelijke rapporten die hun boodschap stevig onderbouwen.

Steeds meer maatschappelijke organisaties, maar ook media, bedrijven en overheden, maken gebruik van de kennis en ervaring van Profundo op het gebied van grondstofketens, financiële instellingen en MVO-thema's. Dit jaarverslag geeft een beknopt overzicht, veel meer informatie en publicaties vindt u op onze website. Geïnteresseerd? We nodigen u van harte uit voor een gesprek over hoe Profundo in 2008 met u kan samenwerken om uw doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, mensenrechten en ontwikkeling te verwezenlijken.

Jan Willem van Gelder, directeur Profundo

Controversiële wapens Wat doet Nederland eraan?

Jaarlijks veroorzaken landmijnen en clustermunie wereldwijd 15 tot 20 duizend doden onder de burgerbevolking van landen waar het oorlog is (gewest). Een kwart tot een derde van de slachtoffers is kind.

Het leed dat deze bommen veroorzaken gaat verder dan de pijn, de handicaps en de psychische schade bij de slachtoffers. Op de langere termijn raakt de sociaaleconomische ontwikkeling van regio's of zelfs hele landen verlamd door de aanwezigheid van onontplofte explosieven. Over de gevolgen voor kinderen, en over de mogelijkheden voor de Nederlandse overheid om hier iets aan te doen, schreef Profundo voor Unicef Nederland het rapport "Altijd bang" dat in november werd aangeboden aan vice-premier Rouvoet.

Nederland heeft zelf clustermunie in voorraad en Nederlandse financiële instellingen financieren verschillende producenten van clustermunie en andere controversiële wapens. Dat bleek uit een in juni gepubliceerd onderzoek van Profundo voor Oxfam Novib, waaruit ook duidelijk werd dat de klanten van Nederlandse banken regelmatig wapens leveren aan landen die in oorlog zijn of

Minister Rouvoet voor Jeugd en Gezin krijgt Profundo-rapport van directeur Mink van Unicef. (foto: Jurriaan Brobbel)

waar mensenrechten geschonden worden.

Nederland zou daarom een voorbeeld kunnen nemen aan België, waar alle handel, productie gebruik en financiering in/van clustermunie en landmijnen sinds april 2007 verboden is. Dit is een belangrijk resultaat van de campagne over banken en wapens die de Belgische organisatie Netwerk Vlaanderen sinds 2003 voert. Ook hebben de vijf bank- en verzekeringsgroepen die in België actief zijn - KBC, ING, Fortis, AXA en Dexia - inmiddels allemaal een wapenbeleid opgesteld.

Dat beleid is echter niet bij alle banken duidelijk genoeg en bovendien zijn nog veel andere banken in deze sector actief. Netwerk Vlaanderen publiceerde daarom, mede op basis van onderzoek van Profundo, in 2007 twee nieuwe rapporten over de betrokkenheid van internationale financiële instellingen bij de productie van clustermunie en de productie van verarmd uraniumwapens.

Grondstoffen

Beleidscoherentie gericht op duurzaamheid

De toenemende vraag naar grondstoffen laat wereldwijd de landbouw, mijnbouw, gas- en oliewinning, visserij en bosbouw sterk groeien. Deze trend bedreigt enerzijds milieu, biodiversiteit en lokale gemeenschappen, maar biedt anderzijds ontwikkelingskansen aan minder ontwikkelde landen.

Dit dilemma stelt de Europese Unie voor de uitdaging om de beleidsterreinen handel, ontwikkeling, milieu, energie, voedselveiligheid, klimaatverandering en landbouw op een coherente en innovatieve

manier op elkaar af te stemmen.

Dat vergt een integraal inzicht in de dynamiek van grondstofsectoren: wat zijn de kansen en bedreigingen en welke actoren kunnen daar invloed op uitoefenen? In februari organiseerden Profundo en het Nederlandse adviesbureau AIDEnvironment hierover een workshop op het ministerie van VROM, waar beleidsmakers, wetenschappers, bedrijven en maatschappelijke organisaties met elkaar discussieerden. In het voorbereidende onderzoek werden negen verschillende

grondstofketens met elkaar vergeleken ten aanzien van alle relevante sociale, milieu-, economische en politieke karakteristieken. De inspirerende discussie maakte duidelijk dat nog veel meer onderzoek nodig is, maar dat het de beleidsontwikkeling ten goede komt als lessen getrokken worden uit een vergelijking van beleidsinitiatieven en vrijwillige regelgeving in verschillende grondstofketens.

Colofon

Tekst

Profundo

Lay-out

EasyMIND

Druk

Raddraaier, Amsterdam

Papier

Biotop 3 FSC SGS-COC-1111

Banken en klimaat Spaargeld gebruiken voor duurzame energie

Klimaatverandering was *hot* dit jaar, door de documentaire van Al Gore en de klimaatop Bali. Langzamerhand groeit het besef dat we veel dingen anders zullen moeten organiseren om de verandering van het mondiale klimaat een halt toe te kunnen roepen.

Hoe we personen vervoeren, goederen transporteren, in onze behoefte aan energie en voedsel voorzien, wat voor huizen en kantoren we bouwen: op al deze gebieden zijn investeringen in nieuwe producten, technologieën en productieprocessen nodig. Iedereen zal daaraan zijn bijdrage moeten leveren: consumenten, bedrijven en overheden. Banken en andere financiële instellingen hebben een aparte verantwoordelijkheid, omdat zij het broodnodige kapitaal ter beschikking kunnen stellen aan de innovatieve producten en productieprocessen die we nodig hebben om klimaatverandering tegen te gaan. Maar doen ze dat ook?

Voor Milieudefensie onderzocht Profundo welke bedragen de vier grote Nederlandse bankgroepen - ABN Amro, Fortis, ING en Rabo - en twee duurzame banken - ASN en Triodos - steken in verschillende vormen van energieproductie. De grote banken bleken vele malen meer te investeren in producenten van olie, gas en kolen dan in producenten van duurzame energie. Met de productie van

Milieudefensie knipt symbolisch bankpasjes doormidden voor de deur van ABN Amro (foto: Thomas Schlijper)

fossiele brandstoffen die ze financieren, zijn de Nederlandse banken gezamenlijk verantwoordelijk voor een jaarlijkse CO₂-uitstoot die driemaal zo hoog is als die van de hele Nederlandse samenleving. Een deel van deze financieringen wordt betaald met het spaargeld van klanten, die geen idee hebben wat er met hun geld gebeurt. Profundo rekende uit dat wie tienduizend euro spaargeld overhevelt van ABN Amro Bank

naar Triodos Bank of ASN Bank, daarmee een CO₂-uitstoot vermindert die even groot is als wanneer hij/zij een half jaar de auto niet gebruikt. Milieudefensie startte de campagne "Niet met mijn geld" en riep consumenten op om over te stappen naar een duurzame bank. In reactie op de campagne zijn de grote Nederlandse banken nu achter de schermen druk bezig met het doorlichten van hun leningen- en beleggings-

portefeuille, om de volgende keer klimaatvriendelijker uit de bus te komen. Inmiddels heeft Profundo een vergelijkbaar onderzoek naar het klimaatbeleid van Franse banken gedaan voor de Franse organisatie Amis de la Terre. Andere onderzoeken naar de bijdrage van (buitenlandse) banken aan het tegengaan van klimaatverandering staan op stapel.

Bosbouw Financiële instellingen kiezen voor FSC

Wie zeker wil weten dat hout- en papierproducten verantwoord zijn geproduceerd, kiest voor het FSC-keurmerk.

Wereldwijd is nu ruim 94 miljoen hectare bos, verspreid over 78 landen, gecertificeerd volgens de criteria van de Forest Stewardship Council (FSC), waarin bedrijven, vakbonden en maatschappelijke organisaties samenwerken.

Bij FSC Nederland zijn inmiddels 175 bedrijven en organisaties aangesloten die zich actief inzetten voor het bevorderen van goed bosbeheer wereldwijd, door het vergroten van het marktaandeel FSC-gecertificeerd hout en papier in Nederland. Samen met Profundo voert FSC Nederland gesprekken met grote financiële instellingen (banken, verzekeraars en pensioenfondsen) over hun mogelijkheden om het FSC-initiatief te ondersteunen.

In mei werden convenanten afgesloten met ING en PME, het bedrijfstakpensioenfonds voor de metaalkroon. PME legt zich bij beleggingen in bossen vast op de FSC-criteria, gaat de beheerders van zijn vastgoedportefeuille aanspreken op het gebruik van FSC-hout en gebruikt voor de communicatie met zijn deelnemers alleen nog FSC-papier. Ook ING Nederland stapt zoveel mogelijk over op FSC-papier (duizenden tonnen per jaar) en FSC-hout, onder meer bij het kantoormeubilair.

Mijnbouw Hoe kunnen de winningslanden profiteren?

Nu naast de geïndustrialiseerde landen ook opkomende economieën als India en China steeds meer minerale grondstoffen importeren, rijzen de prijzen de pan uit. En de winsten van de grote mijnbouwers groeien mee. Maar de (Zuidelijke) landen waar veel mijnen zich bevinden profiteren hier nauwelijks van, er wordt maar weinig belasting betaald en veel ertsen worden niet lokaal verder verwerkt.

Ondertussen moeten lokale gemeenschappen en de natuur wel wijken voor grote dagbouw-mijnen die vaak water en lucht in de wijde omgeving ernstig vervuilen. De mijnwerkers werken onder zware en gevaarlijke omstandigheden, vaak tegen lage lonen en met weinig arbeidsrechten. HIV en andere infectieziekten verspreiden zich snel in mijnwerkersbarakken. En de winning van minerale grondstoffen is vaak een bron van conflicten en corruptie. Voor verschillende opdrachtgevers, waaronder het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika (NiZA), maakt Profundo

Foto uit de serie Portretten uit Katanga, in opdracht van Fatal Transactions.

analyses van verschillende minerale grondstofketens. Doel is om strategische mogelijkheden te vinden om de bijdrage van de mijnbouwsector aan de duurzame ontwikkeling van productielanden te verbeteren: meer werkgelegenheid en toegevoegde waarde, betere arbeidsomstandigheden en lonen, minder sociale conflicten en milieuvervuiling. Profundo analyseert welke actoren binnen

grondstofketens hier een bijdrage aan kunnen leveren, hoe ze op hun verantwoordelijkheid aangesproken kunnen worden en welke juridische en politieke instrumenten daarvoor bruikbaar zijn. In 2007 onderzocht Profundo onder meer de grondstofketens van platina, diamant, koper, steenkool en uranium.

Pensioenfondsen Verantwoord beleggen krijgt flinke impuls

De Nederlandse pensioenfondsen beheren gezamenlijk maar liefst 678 miljard euro, maar waar dat geld in belegd wordt was tot voor kort onduidelijk. Totdat het televisieprogramma Zembla in maart de documentaire "Het Clusterbomgevoel" uitzond over hun beleggingsbeleid, gebaseerd op onderzoek van Profundo.

Uit de uitzending bleek dat veel pensioenpremies worden belegd in wapenbedrijven die clusterbommen en landmijnen produceren. Ook investeren pensioenfondsen in bedrijven die het milieu ernstige schade toebrengen of die betrokken zijn bij kinderarbeid. De documentaire - die later bekroond werd met de jaarprijs van Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ) - leidde tot veel commotie. Mede omdat zij vaak niet naar een ander pensioenfonds kunnen overstappen reagerden veel pensioenfondsdeelnemers erg verontwaardigd. Verschillende media besteedden wekenlang aandacht aan het beleggings-

beleid van pensioenfondsen. IKV Pax Chisti en enkele andere vredes- en ontwikkelingsorganisaties lieten Profundo het beleggingsbeleid van hun eigen pensioenfonds - PGGM - analyseren.

De ontstane maatschappelijke onrust miste zijn uitwerking niet, bleek in december uit een vergelijkend onderzoek dat de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) in samenwerking met Profundo en de Consumentenbond uitvoerde. Vóór de Zembla-uitzending bleek slechts een handvol pensioenaanbieders met verantwoord beleggen bezig, maar in de VBDO-studie gaven bijna alle 30 onderzochte pensioenfondsen en -verzekeraars aan een verantwoord beleggingsbeleid te ontwikkelen of hun huidige beleid door te lichten en eventueel aan te scherpen. De studie beoordeelde het verantwoord beleggingsbeleid van de 30 pensioenaanbieders op de aspecten inhoud, uitvoering en verantwoording. De hoogste totaalscores behaalden de vier bedrijfstakpensioenfondsen PGGM, PME, ABP en PMT. Zij werden gevolgd door SNS Reaal, de beste pensioenverzekeraar. Ook in 2008 zal Profundo samen met verschillende opdrachtgevers pensioenfondsen en andere grote beleggers stimuleren om een duidelijk verantwoord beleggingsbeleid te ontwikkelen.

En verder...

Voor de Amerikaanse Friends of the Earth onderzocht Profundo investeringen van Chinese banken in controversiële projecten. ••• Voor Greenpeace Nederland analyseerde Profundo hoe Nederlands economisch, ontwikkelings-, landbouw- en milieubeleid invloed heeft op de aantasting van bossen in Canada, Indonesië en de DR Congo. ••• Voor de Europese tak van Friends of the Earth onderzocht Profundo

welke banken invloed kunnen uitoefenen op de drie oliemaatschappijen die de modderstroom veroorzaakten die nu al anderhalf jaar uitstroomt over Sidoarjo op Oost-Java (Indonesië). ••• Met de Britse organisatie Forests Monitor zocht Profundo naar mogelijkheden voor een duurzamer bosbouwbeleid in de DR Congo. ••• Met het Nederlandse bureau AIDEnvironment analyseerde Profundo de beleidsmogelijk-

heden van de Nederlandse overheid en De Nederlandsche Bank om Nederlandse banken meer aandacht te laten schenken aan duurzaamheid. ••• De website www.bankgeheimen.be van Netwerk Vlaanderen geeft, mede op basis van Profundo-onderzoek, een onthullend overzicht van de betrokkenheid van financiële instellingen bij mensenrechtenschendingen.